

The death game against power: Suicide attack

İktidara karşı bir ölüm oyunu: Feda eylemleri

Savaş Çoban¹

Abstract

Concepts of life, death and power have been closely linked together with strong ties for centuries. While some people die for the survival of the ruling power, others die for turning the ruling power upside down, which means obtaining the power for the winners. The line between life and death is very thin for the ones who have the ruling power and others who are against it. People who look like dancing on this thin line take the side of death smiling and give the ruling power a hard time. In this sense, suicide bombings are death games that are played with the ruling power. Suicide bombings are a type of attack which targets the ruling power directly and are based on death. They are one of the bloodiest points which show the fatal distinction between power and rebellion. No matter how suicide bombings are evaluated, they are the most powerful slaps thrown to the enemy that appears mighty and invincible.

Historically, Marxism has always been opposed to terrorist methods. The 1905 Russian Revolution, with the entry onto the scene of the masses, particularly the working class, pushed these methods into the background. But the revolution's defeat in 1907 once more saw the rise of terrorist methods. Now in Asia an insignificant number of suicide operations are carried out by Marxist groups.

Özet

Ölüm, yaşam, ve iktidar kavramları asırlardır birbirlerine kopmaz bağlarla bağlıdır. İktidarın yaşaması için birilerinin ölmesi gerekirken, iktidarın devrilmesi için yine birilerinin ölmesi diğerlerinin kazananların iktidarı ele geçirmesi gerekmektedir. İktidar ve iktidara direnenler açısından ölüm ve yaşam arasındaki çizgi çok incedir. Bu ince çizgi üzerinde dansedercesine ölüm tarafına gülerek gidenler ise iktidarlara zor anlar yaşatmaktadır. Feda eylemleri bu anlamda iktidarla oynanan bir ölüm oyunudur. İktidarı doğrudan hedef alan ve ölüm üzerine kurulu olan feda eylemleri de iktidara karşı yapılan bir saldırı türüdür. İktidar ve isyan arasındaki ölümcül ayrımın en kanlı noktalarından biridir. Feda eylemleri nasıl değerlendirilirse değerlendirilsin bu anlamda güçlü ve yenilmez gözüken düşmana karşı atılmış en güçlü tokattır.

Tarihsel olarak, Marksizm her zaman terör yöntemlerine karşı olmuştur. 1905 Rus Devriminde kitleler, özellikle işçi sınıfının sahneye girişi ile bu yöntemleri bir kenara itti. Fakat 1907'de devrimin yenilgisiyle bir kez daha terör yöntemlerine başvurulmaya başlandı. Şimdi Asya'da feda eylemlerinin önemsiz bir bölümü Marksist gruplar tarafından yapılmaktadır.

¹ Dr. Bağımsız araştırmacı / İletişimci, savascoban@gmail.com

Keywords: Suicide bombing, Hasan Sabbah, Marxism, power

Anahtar Kelimeler: Feda eylemi, Hasan Sabbah, Marksizm, iktidar

[\(Extended English abstract is at the end of this document\)](#)

Ölüm, yaşam, ve iktidar kavramları asırlardır birbirlerine kopmaz bağlarla bağlıdır. İktidarın yaşaması için bazılarının ölümü gerekirken, iktidarın devrilmesi için yine bazılarının ölmesi diğerlerinin yaşayarak iktidarı ele geçirmesi gerekmektedir. İktidar ve iktidara direnenler açısından ölüm ve yaşam arasındaki çizgi çok incedir. Bu ince çizgi üzerinde dansedercesine ölüm tarafına gülerek gidenler ise iktidarlara zor anlar yaşatmaktadır. Feda eylemleri bu anlamda iktidarla oynanan bir ölüm oyunudur.

Diğer taraftan feda eylemleri medyatik anlamda en çok dikkat çeken olaylardır. Haber değeri yüksektir ve bu anlamda eylemleri yapanların sesi medya tarafından daha güçlü bir şekilde duyurulmaktadır. Bu günümüzde oldukça önemlidir çünkü haber bültenleri büyük feda eylemlerini görmezden gelemezler. Bu bağlamda iktidar medya yoluyla kendini güçlü göstermeye çalışırken, bu tür eylemler onun bazı durumlardaki güçsüzlüğünü de gözler önüne sermektedir.

Matthew Stevenson Aralık 2001'de "American Enterprise" da yayınlanan "Tarih Boyunca İntihar Saldırıları" adlı yazısında şöyle diyor; "1915'de Gelibolu Yarımadası tepelerinde daha sonra Atatürk olarak bilinecek olan Türk Albayı Mustafa Kemal kuvvetlerini saldırıya kaldırıırken şu ölümsüz sözleri söylemiştir: " Ben size hücum etmeyi değil, ölmeyi emrediyorum." İstanbul'un düşmesine ve boğazların ele geçirilmesine neden olacak zafere yakın olan ittifak kuvvetleri bu gözü kara askerlerin saldırılarıyla karşılaşınca amaçlarına ulaşmadan gittiler." Bu anlamda Ortadoğu coğrafyasında ve yakınında yaşayanların dışındaki insanların anlayamadığı ve karşılaşmadığı bir eylem tarzı olan "feda eylemi" ya da "intihar saldırıları" yüzyıllardan beri bu topraklarda uygulanan bir eylem şekli olmuştur. 11 Eylül saldırıları ile dünya gündemine oturan ve Irak'ta hergün gerçekleştirilen bir eylem tarzına dönüşen feda eylemleri gündemden daha uzun süre düşmeyecek gibi görünüyor. Bu eylem tarzını ilk kez ciddi ve örgütlü anlamda gerçekleştiren ise Hasan Sabbah'tır.

Ancak modern zamanların teör örgütleri, aynen Hasan Sabbah'ın yaptığı gibi, "kendini feda etme"nin ardında yatan dehşet damarını keşfetmekte gecikmedi ve militanlarına "feda savaşçıları" örnek göstermeye başladı. Bu çılgınlığın bir kez denenmesi yeterliydi ve hangi ülkede yapılırsa yapılsın tüm dünyaya yayılması kaçınılmazdı.

Nitekim öyle oldu; silahlı baskınlara, uçak kaçırmalara, suikastlara, barikat savaşlarına, bombalamalara tanık olan 20. yüzyıl insanlığı, her intihar saldırısında daha çok sarsıldı. Tüm dünyada yüzlerce intihar saldırısında (bunun 18'i Türkiye'de gerçekleşti) binlerce kişi can verdi.

Sonunda, yolcu olarak dört uçağa binen cinnetin kollarındaki "19 sessiz adam" tahayyül bile edilemeyi gerçekleştirdi. Kendileri ve masum yolcularıyla uçakları birer füzeyle dönüştürüp "hedef"lere dalış yaptılar. Dehşetin sınırı yoktu artık.”²

Hasan Sabbah, Yemen taraflarından İran'a göçetmiş Şîî bir aileye mensuptu. Genç yaşta Şiiliğin uç inançlarından olan ve Hazreti Muhammed'in torunu İmam Caferu's-Sadık'ın oğlu İsmailî "imam" kabul eden İsmailiye mezhebine girdi. Sıkı bir eğitim gördü ve uzun seyahatlerle dolu bir gençlik yaşadı. İsmailî inançlarını yaymak için Şam'dan Horasan'a kadar defalarca gidip geldi. Sonra 1091'de Batı İran'da ve Hazar Denizi yakınlarındaki Alamut Kalesi'ni ele geçirdi ve ölümüne kadar 33 yıl boyunca buranın hâkimi oldu. Hasan Sabbah'ın Alamut Kalesindeki cenneti andıran bahçesi hakkındaki en etraflı bilgiyi, 13. yüzyılın meşhur İtalyan gezgini Marco Polo verir(ancak şu bir gerçektir ki Polo Alamut kalesi yıkıldıktan sonra bölgeyi ziyaret etmiş ve etraftan duyduğu pek inandırıcı gelmeyen bu "sahte cennet" hikayesini aktarmıştır). İşte, Polo'nun seyahatnamesinden Hasan Sabbah'ın Alamut'ta kurduğu cennet; “Şeyh, kalenin arkasındaki uzun vadiyi zamanının en güzel bahçesi haline getirmişti. Dünyaya meydan okuyormuşçasına yükselen Alamut Kalesi'ni aşmadan buraya girmek mümkün değildi. Vadide birbirinden zarif köşklerle şarap ve süt akıtan çeşmelerin arasında en nadide çiçekler açar, ağaçlar yükselirdi. Her köşeye, dünyanın en güzel kızlarından bir grup yerleştirilmişti. Kızların hepsinin sesi güzeldi. Şarkı söylemeyi, dansetmeyi ve birkaç çalgı çalmayı bilirlerdi. Aşk oyunlarında onların üzerine kimse yoktu. Yirmi yaşına basmış delikanlılar arasında sağlıklı, gözü kara, tehlikeye aldırış etmeyen ve ruhsal bakımdan Şeyh'e bağlanabilecek durumda olanlar Alamut'a getirilirlerdi. Daha sonra teşkilatın büyüklerinden biri tarafından tek tek Şeyh'in huzuruna çıkartılarak törenle tarikata kabul edilir ve Sabbah'ın ayaklarına kapanan genç “fedai adayı” olurdu. Sabbah, gence içerisinde bol miktarda haşhaş bulunan ama tam formülünü sadece kendisinin bildiği meşhur içkisinden içirir ve kendinden geçen delikanlı “cennet” denilen bahçeye bırakılırdı. Delikanlı bir müddet sonra ayılır, kendisini dünyanın en güzel köşelerinden birinde ve birbirinden güzel genç kızlar arasında bulur, her arzusu yerine getirilir ve bir yandan Sabbah'ın büyüklüğüne tanık olurken bir yandan da sonsuza kadar burada kalmayı isterdi. Tarikatın büyükleri, gence birkaç gün sonra yeniden uyuşturucu içirirlerdi. Kendinden geçen genç bu defa kaleye taşınır, ayıldıktan sonra “Vadideki cennete dönmek istiyorsa Şeyh'in istediği işi yapması gerektiği” söylenirdi.”³

Cennete dönmek için sabırsızlanan fedailere öldürme emri verilir. “Görevini başarıp döndüğünde cennete yeniden gireceksin. Düşmanımı ortadan kaldırır ama onun adamları tarafından öldürülürsen aynı cennette yaşamaya yine hak kazanırsın. Meleklerimi yollar, seni buraya getiririm.

² Kemal Tayfur, "Haşhaşı Geleneği" <http://www.kesfetmekicinbak.com/dunya/00503/>

³ Murat Bardakçı, "Tarihin ilk Adnan'ı Alamutlu Hasan'dı" <http://arama.hurriyet.com.tr/arsivnews.aspx?id=-117219>

Ama başaramadan gelir, yakalanır yahut işi bitirmeden öldürülürsen cennetimin kapıları sana kıyamete kadar kapanır” denirdi.

Hasan'ın kullandığı suikast tarzı, hazırlık, hedef, yöntem ve yarattığı etki bakımından şimdiye kadar tarihteki tüm suikastlardan farklıydı. Tarihte belki de ilk kez, bir merkezden yönlendirilen bir örgüt, terörü bir dehşet makinesi olarak kullanıyordu. Etkinliği, hiyerarşisi ve disiplin anlayışı bakımından, bir tarikattan çok dinsel ve siyasal bir örgüttü bu. Tüm bu hazırlıklar gizlilik içinde yürütülüyordu. Eylemin amacı sadece can almak, bir düşmandan kurtulmak değil, korku ve dehşet yaratmaktı. Bu yüzden de Hasan Sabbah'ın fedailerini sadece cinayet işlemiyor, aynı zamanda kendilerini de feda ediyorlardı.

Hasan Sabah değerlendirilirken göze batan en önemli nokta onun durup dururken sadece zevk için suikastlere başvurması için bir neden olamayacağına söylenmemesidir. Sabah kendi yandaşlarının canını korumak ve gücünü göstererek saldırganları yıldırma için bu tarz bir eylem şekli geliştirmiştir. Anlatılan uyuşturucu ya da sahte cennet efsaneleri ise uydurmacadan başka bir şey değildir.

Böyle bir geçmiş göz önüne alındığında Ortadoğu'da yaşanan intihar eylemleri daha iyi anlaşılabilir. Ciddi anlamda ilk intihar saldırıları Lübnan'da yaşanan savaşta kullanılmaya başlanmış ve ABD bu saldırılardan birinde 241 askerini kaybederek Lübnan'daki askeri varlığına son vermiştir. Lübnan'da başlayan intihar saldırıları giderek dünyanın çeşitli bölgelerine de yayıldı. Yöntemi Sri Lanka'daki laik milliyetçi Tamil Kaplanları da kullandı. İsrail'in her anlamda yaşama haklarını ve geleceklerini elinden aldığı Filistinliler için intihar eylemleri bir anlamda geleceksiz gençlerin yaşamlarını anlamlandırmak, ölümsüzleşmek ve çok güçlü bir düşmana “onlara göre insanın en önemli şeyi olan ve vazgeçilmesi mümkün olmayan yaşam denen şeyin” özgürlük için seve seve feda edilebileceğini göstermektir. Irak'ta bugün yaşanan da budur. Güçlü düşmanlar kendilerini feda edenlere karşı koyabilecek bir yol bulamamaktadır. Bu anlamda Hasan Sabah'ın fedailerini ve onlar arasında bir bağ kurmak kolaydır. Hatta bu eylemleri Sabbah'ın fedailerinin yaptıklarıyla birebir eşleştirmek mümkündür.

“Parçası olduğumuz Ortadoğu coğrafyası ‘Kurban Kültürü’ açısından hayli 'seçkin' yere sahip. Burası, 'kurban kültürü'nün köklü ve etkin olarak serpiştiği bir toprak.

Bu topraklarda doğmuş, İbrahim Peygamber'e kökenlenen üç büyük dinin bünyesinde de kurbanla ilgili zengin bir söylem mevcut. Örneğin Hıristiyanlık, İsa-Masih'in, insanlığın gühanını ödemek üzere kendini kurban etmesiyle şekil bulan, insan kurbanını inancın temeli yapmış bir din. İsa'dan "Tanrı'nın Kuzusu" diye söz edilmiş olması, bu bakımdan oldukça anlamlı. İslam'da da kurban etme ve kurban olma, hayatın içinde en 'ulvi' edimler arasında başta gelir. Bu

sözler, hemen 'terör İslam'dan besleniyor' diye yorumlanmamalı! Söylenmek istenen, 'İslamcı' bir hareketi intihar eylemine sürükleyecek kültürel bir altyapının (eğer aranırsa) mevcut olduğu.”⁴

Pek değinilmese de Muhammed döneminde İslam ordusunda fedai birlikleri oluşturulmuştu. Ebu Cehil'in oğlu İkrime'ye şöyle bir değinelim:

“Ebu Cehil'in amca oğulları arasında meşhur Halid b. Velid vardır. Uhud savaşında müşrik asker topluluğunun komutanlığını yapan Halid, o savaşta Müslümanların mağlup olmasında etkin bir rol oynamıştır. Allah ona sonradan hidayet nasip etmiş, Allah Resulü tarafından iltifata mazhar olmuş Seyfullah (Allah'ın kılıcı) diye lakaplanmıştır. Riddet olaylarını bastırmada etkin rol oynayan Halid, Irak ve Şam fetihlerinde büyük kahramanlıklar göstermiştir. Ebu Cehil'in diğer bir amca oğlu, İmare b. Velid'dir. Kureyş Kabilesinin en yakışıklı gençlerinden olan İmare, Kureyş'in ileri gelenleri tarafından Ebu Talib'e sunulmuş, Allah Resulü ile değiştirilmek istendiği söylenmiştir.

Oğulları; Cahiliye döneminde babası gibi Resülullah'ın azılı düşmanlarından biri olan İkrime, Uhud savaşında müşrik ordusunun sol kanat komutanı idi. Amcazadesi, Halid b. Velid gibi o da müşriklerin bu savaşta galip gelmesinde etkin rol oynamıştır. Mekke feth olunca Resul (s.a.v) dört erkek, iki kadın hariç bütün insanlara eman vermişti. Dört erkekte birisi de İkrime b. Ebi Cehil'dir. Zira, o zamanın savaş suçlusu olarak nitelenen İkrime, Resul'ün affedilemez bir düşmanıydı. Bir müddet firar hayatı yaşayan İkrime, sonradan gelip elini Resulün eline koyup İslam'ı seçmiştir. Cahiliyede takındığı aşırı tavırları İslam'ı seçtikten sonra lehte kullanan İkrime, Yermük savaşında fedailer gurubu oluşturarak savaşın dengelerini değiştirmiş ve şehadet şerbetini içmiştir.”⁵

Bu anlamıyla feda eylemi ve İslam arasındaki bağlantı sonradan ortaya çıkmamıştır. İslamın geleneği içinde bulunan fedailik, bu anlamıyla bölgenin çok eskiden beri tanıdığı, bildiği ve uyguladığı bir yaklaşımdır.

Engels 1857'de İngiliz-Çin savaşı üzerine yazdığı bir makalesinde liberallerin partizan savaş yöntemleri konusundaki ikiyüzlülüklerini ele aldı. Engels şöyle yazıyordu; “... şimdi halk kitleleri yabancılara karşı aktif olarak, hatta gözleri hiçbir şey görmeksizin savaşa katılıyor. Honkong'daki İngiliz topluluğunun ekmeğini kitle halinde ve soğukkanlı bir hesapla zehirliyorlar... Çinliler sakladıkları silahlarla ticaret gemilerine biniyorlar ve yolda mürettebatı ve Avrupalı yolcuları öldürerek gemiyi ellerine geçiriyorlar. Ellerine geçirdikleri her yabancıyı kaçırıp öldürüyorlar... Bu şekildeki yollara başvuran bir halka karşı ordu ne yapabilir? Savunmasız bir şehre yangın bombaları atan ve cinayetlerine bir de ırza tecavüzü ekleyen medeniyet simsarları bu yöntemle korkak, barbar ve gaddar diyebilirler, fakat bu kendilerine başarı getirdiği sürece Çinlileri ırgalamaz... Bizim görüşümüze göre Çinlilerin adam kaçırmaları, baskın ve gece katliamları korkakça olarak

⁴ Tayfun Atay - "Başka Tanrının Kuzuları" <http://www.milliyet.com/2003/12/02/sanat/san01.html>

⁵ "Ebu Cehil'in Çevresi" http://www.kubacami.com/konular/ebu_cehil/cevresi_ebucehil_1.htm -

nitelendirilecekse, o zaman medeniyet simsarlarının kendilerinin de kanıtladıkları gibi, Çinlilerin geleneksel araçları ile Avrupalıların tahrip araçlarına karşı koyamayacaklarını unutmamaları gerekir... Basının yaptığı gibi korkunç gaddarlıklar üzerine ahlaki dersler vermek yerine, burada... bir halk savaşının söz konusu olduğunu kabul etseydik daha iyi yapmış olurduk... Ve bir halk savaşında başkaldıran ulus tarafından kullanılan araçlar ne olağan savaşı yürütürken genel olarak geçerli kurallara göre ne de herhangi bir başka soyut ölçüte göre değerlendirilebilir...”(Engels, 1857)⁶ Engels’in yazdıklarını Çin için değil Irak için okursak bu yazı bugün için de öneminden bir şey kaybetmemiş olduğunu gösterecektir. Bu anlamda Irak’ta gerçekleşen feda eylemleri ve adam kaçırmalar gayet normal görülebilecektir.

Feda eylemlerini değerlendirmek için başka bir kişiye ve örgütlere bakmak gerekiyor. Bu kişi Rusya’da bir döneme damgasını vuran ünlü devrimci Sergey Neçayev ve örgütü “Halkın İntikamı”dır. Neçayev tutuklandıktan sonra ise devrimci şiddeti yöntem olarak seçen “Halkın İradesi” örgütüdür.

Rus anarşizminin babası Bakunin; “Bir teröristin tek bir gayesi olmalıdır, acımasız imha!.. Bu gayeyi göz önüne alarak, yorulmadan ve soğukkanlılıkla her zaman ölmeye ve buna mani olan herkesi kendi elleriyle öldürmeye hazır olmalıdır” demiştir. Bakunin, Neçayev hakkında şu düşüncelere varmıştı: “duraksama diye bir şey bilmez, hiç bir şey durduramaz onu, kendine karşı da başkalarına karşı da kıyıcıdır. Bağnaz, ama dürüst bir bağnazdır, aynı zamanda çok da tehlikelidir, onunla ortaklık kurmak uğursuzluk getirebilir...” “Ona göre, iş görebilen ve güçlü bir örgüt kurabilmek için, Machiavelli’nin felsefesine dayanmak ve Cizvit’lerin şu kurallarını benimsemek gerekliydi: ‘Bedeni işkenceyle, ruhu yalanlarla çökertmeli, yok etmeli!’”

Neçayev, 1869’da Moskova’da ayaklanma amaçlı bir örgüt kurmuş, ‘adam kazanmak için’, yalandan teröre kadar, her yöntemden yararlanmıştı. Neçayev, Avrupadaki önemli Rus devrimcileri ile ilişki kurmak için hapisten kaçtığı yalanını uydurarak İsviçre’ye gitti ve burada Bakunin’le tanıştı. Onunla birlikte “Halkın İntikamı” isimli dergisini çıkardı. Bu dergi, yalnız Çar’ın temsilcilerine değil, liberal yazar ve gazetecilere de terör uygulanmasını istiyordu. İvanov isimli bir öğrencinin öldürülmesi, Rusya’da kurduğu gizli örgütün açığa çıkmasına maloldu ve Neçayev Avrupa’da Rus ajanlarına yakalanmamak için çeşitli kimlikler altında kaçak yaşadı. Ama sonunda bir ajan izini bularak onu yakalattı ve İvanov’u öldürmekten sanık olarak Rusya’ya geri gönderildi ve 20 yıl ağır hapis cezasına çarptırıldı. Çar onu varlığı bilinmeyen çok gizli bir hapisaneyeye koydu. Burada devrimci iradesini ve büyük bir örgütçü olduğunu kanıtladı. Gardiyanları örgütlemeyi başardı ve “Halkın İradesi” örgütüyle bağ kurmayı başardı. Neçayev Rus devrimcileri arasında benimsediği ilkeler ve uyguladığı yöntemler yüzünden yalancı, ikiyüzlü ve katil olarak bilinir ve kendisinden

⁶ RAF, <http://ptzula.blogspot.com/2010/11/raf.html>

nefret edilirdi. Örgüt Neçayev ile bağlantıya geçti ama çarın öldürülmesi eylemi için çalışmalar sürüyordu ve geri bırakılmazdı. Neçayev'e eylemden sonra kaçırma eyleminin gerçekleştirileceği söylendi, kendisi de eylemin önceliğini kabul etti. Çar öldürüldü ama bu eylem Halkın İradesi örgütünün de sonu oldu. Neçayev'in kaldığı hapis hanedeki gardiyanlar tutuklandı ve Neçayev başka bir hücreye konularak zincirlendi iki sene sonra 1883 yılında hastalıktan dolayı öldü.

Neçayev, Devrimcinin Anahtar Kitabı'nda ideal bir devrimciyi şu maddelerle tanımlamaktadır:

“-Devrimci, yasal düzen ve medeni dünyanın tüm yasal, manevi ve diğer kurumları ile ilişkisini kesen kişidir... Yalnızca bir tek bilim tanır: Yok etmek.

- Devrimci adanmış bir insandır, devlete ve genel olarak eğitilmiş ve ayrıcalıklı tüm topluma karşı acımasızdır; ve onlardan da hiçbir merhamet beklememelidir. Onlarla devrimci arasında, ilan edilmiş ya da edilmemiş, sürekli ve uzlaştırılmaz bir ölüm kalım savaşı vardır. Devrimci kendisini işkenceye dayanabilecek şekilde disipline etmelidir.

-Kendisine karşı sert olduğu gibi, başkalarına karşı da sert olmalıdır. Her türlü şefkat belirtisi, akrabalık, dostluk, sevgi, minnettarlık hatta onur gibi yumuşatıcı duygular devrimci davaya duyulan tek amaçlı ve soğuk bir tutkuyla tamamen söndürülmelidir. Devrimci için yalnızca tek bir doyum, tek bir avunma, tek bir sevinç ve tek bir kıvanç vardır -devrimin başarısı. Gece gündüz tek bir düşünceyi tek bir amaca taşımalıdır -amansız yoketme eylemi. Bu amaç uğruna soğukkanlıca ve yorulmadan çalışırken, bizzat kendisinin ölümüne ve amacın gerçekleşmesini engelleyen herşeyi kendi elleriyle yoketmeye hazırlıklı olmalıdır”⁷.

Neçayev ve düşünceleri yakın zamana kadar etkini sürdürdü ve farkında olmasa da devrimci örgütler onun görüşlerine göre hareket ediyorlar. Kara Panterler, Kızıl Tugaylar, Weather Underground ve Symbionese Kurtuluş Ordusu gibi gruplar devrimci dava adına Neçayev'in yöntemlerini (ayrım gözetmeyen terör ve araçların amaçlara bağımlı kılınması dahil) kullanmışlardır. Kara Panter örgütü üyelerinin 1969'da muhbir olduğu söylenen birini bıçaklamaları, Japonya'daki Birleşik Kızıl Ordu liderinin 'devrimci disiplini' çiğnedikleri gerekçesiyle on dört örgüt üyesinin öldürülmesi emrini vermesi gibi İvanov olayının çağdaş yansımaları görülmektedir. (Bu tip eylemler birçok ülkedeki devrimci örgütler tarafından muhbirler ya da örgütten ayrılanlara karşı yapılabilmektedir.)

Feda eylemlerinin en önemli özelliği toplumsal anlamda ilgi uyandırmasıdır. Bu tür eylemler geçmişten günümüze medyada en fazla yer işgal eden eylem türü olarak tarihe geçmiştir. Çünkü

⁷ Neçayev, Sergey (1869) Devrimcinin Anahtar Kitabı, Karaşın fotokopi-betik, Çeviri: Süreyya Evren, İstanbul, Nisan 1997 http://www.isyan.8m.com/devrimcinin_anahar_kitabi.htm

karşı konulmaz yenilmez gibi gözüken devletler, ordular bu tür eylemler karşısında çaresiz kalmaktadırlar.

“Canlı bomba, tarihte eşi benzeri görülmemiş askeri ve mali güçleriyle istediklerini yapan devletlere “bu böyle süremez” demenin bir çeşididir. Tabii ki, işin içinde örgüt ve ideolojik motifler de vardır.

İkincisi; canlı bombalara yakından bakıldığında bu durum daha da açık görülebilmektedir. Sanıldığı gibi bu insanların önemli bir bölümü cahil, gelecekte umudu kalmamış kişiler değildir. Örneğin New York’taki eylemi yapanların bir bölümü parlak öğrencilerdi. İsrail’de 22 kişinin ölümüyle sonuçlanan feda eylemini yapan kadın bir avukattı. Bu insanlar kendilerine ülkelerinden ve halklarından ayrı bir gelecek çizmek istemiyorlar. Ülkelerinin ve halklarının ise hiçbir geleceği yok gibi görünüyor.

Canlı bombalar özellikle aydın kent küçük burjuvazisinden çıkar, ülkelerinin durumu konusunda acı içinde olan elitler canlı bomba olmaya yatkındırlar. Bir nokta daha: Sanıldığı gibi “canlı bomba”nın mucidi İslamcılar değil, anarşistlerdir.”⁸

Feda eylemi yapan eylemcilerin zavallı cahiller olarak gösterilmeye çalışılması ve kandırıldıklarının ve beyinlerinin yıkandığından sözedilmesi egemenlerin bu tür eylemler karşısında kendi çaresizliklerini gizleme çabasıdır.

"İntihar eylemleri üzerine ilk ciddi kitabı Alman gazeteci Christoph Reuter yazdı. 2002 yılında çıkan "Mein Leben ist eine Waffe" (Hayatım Silahımdır) kısa sürede birçok dile çevrildi. Reuter, davaları uğruna ölüme koşanların, sanıldığı aksine beyinleri yıkanmış, hayatta kaybedecek bir şeyleri olmayan bağınazlar değil, tam tersine belli bir eğitim ve kültür seviyesindeki aklıbaşında insanlar olduğunu tartışmasız bir şekilde gözler önüne serdi."⁹

Birçok Asya ülkesinde ve Türkiye’de de gerçekleştirilen feda eylemlerinin temelinde kararlılığın gösterilmesi amacı yatmaktadır. Feda edilen şeyin (yaşamın) dönüşü ya da ödülü yoktur. İnanç, ideolojik bilinçten gelmektedir. Yaşamayı uğruna ölecek kadar çok sevmekte olduğunu söyleyen bu insanlar ya sadece askeri hedeflere yönelik olarak bedenlerini bombaya çevirmekte ya da kuşatılırlarsa Mahir Çayan ve arkadaşları gibi teslim olmaktansa son mermilerine kadar savaşarak ölmeyi tercih etmektedirler.

Feda eylemlerine tarihten birkaç çarpıcı örnek verelim;“Kraliçe Victoria’nın İngiltere’inde, Emmeline Pankhurst isimli devrimci bir kadın tarafından sosyalist bir kadın hareketi olan Kadınlar

⁸ Engin Erkiner - "Devlet, Şiddet ve İntihar Eylemleri" -Bianet <http://www2.bianet.org/bianet/bianet/26718-devlet-siddet-ve-intihar-eylemleri>

⁹ Ruşen Çakır " İntihar Eylemcilerini Anlamak Zor ama Zorunlu" - Vatan Kitap Eki - 14.12.2005

<http://www.rusencakir.com/Intihar-eylemcilerini-anlamak-Zor-ama-zorunlu/479>

-Reuter, Christoph (2004) *My Life is a Weapon: A Modern History of Suicide Bombing*, Princeton: Princeton University Press

Sosyal ve Siyasal Sendikası (WSPU) kurulur. 1903 yılından 1918 yılına kadar, tam 15 yıl boyunca, en yaratıcı, en cesur ve en inanılmaz eylemlerle kadınların oy hakkı için mücadele ederler. Bu cesur kadınlar tarihte Suffragettes (süfrajete) diye anılırlar. Polisin suratına tükürme kampanyaları, zengin adamlarının şapkasını çalma kampanyaları, cam kırma eylemleri, adam dövmelemleri, imza kampanyaları, gösteriler, grevler... İçeriye düştüklerinde ölüm orucuna yatarlar. Emily Wilding Davidson 1913 yılında kadınlara oy hakkını tanınmamasını protesto etmek üzere, hipodroma gidip at yarışı sırasında, Kraliyet'i temsil eden atın önünde atlar ve ata çarparak olay yerinde yaşamını yitirir. Yani Emily, haklı davası uğruna kendini feda etmiştir.”¹⁰

İkinci Paylaşım Savaşı sırasında da birçok feda eylemi gerçekleştirilmiştir. Örneğin Varşova Gettosu Direnişi'nde Yahudi anti-faşist savaşçılar da feda eylemlerine başvurmuşlardır. El bombalarının pimi çekip, Nazi askerleri üzerine atlayarak yaşamlarını sona erdirmişlerdir.

Vietnam'lı gerillalar da ABD hedeflerine karşı birçok feda eylemi gerçekleştirmişlerdir. 31 Ocak 1968 günü 19 Vietkong gerillası ABD büyükelçiliğini çevreleyen duvarın bir bölümünü havaya uçurarak içeri girdiler. 2 askeri öldüren gerillalar bahçeye mevzilendiler. Ellerinde AK-47 (kaleşnikov) hafif makineli tüfekler ve roketler vardı. Deniz piyadeleri binayı çember altına aldılar. Gerillalar 2 saat savaşarak ölümle buluştular. Sağ kalan son gerilla büyükelçiliğin yanında bulunan ve görevlilerin oturduğu binaya mevzilendi. Çatışmaya devam eden gerilla göz yaşartıcı bombalar yüzünden çatıya çıkmak isterken öldürüldü. Gerillaların düzenlediği bu eylemde 5 ABD askeri öldü. Bunu izleyen 3 hafta gerillalar Vietnam'da yoğun saldırılar yaptılar. Gerillaların saldırı sonrası geri çekilmemesi eylemin bir feda eylemi olduğunu gösteriyor.

Hasan Sabbah'tan başlayarak bugüne kadar gelişen süreçte şiddet politikanın bir parçası ya da aracı olarak kullanılmaya devam etmektedir. “Tarihin erken dönemlerindeki örneklerine rağmen terörün yükselişe geçişini kapitalizmin gelişimiyle ve ulus devletlerin yaygınlaşmasıyla ilişkilendirebiliriz. Özellikle aydınlanma ile gelen rasyonalite düşüncesi belki de antitezini terörde bulmuş diyebiliriz. Rasyonalite yani akılcılık terörle yani irrasyonelite ve akıldışılıkla göğüslenilmeye çalışılmış çünkü terör amaçladığı, doğurduğu kargaşa bir anlamda insanoğlunu aklın dışına atıyor. Terörden sonra artık hakim olan galip gelen akıl ve mantık değil duygular ve özellikle de nefret oluyor. Şiddet şiddeti körüklüyor ve düzenin yerini kaos alıyor tabii ki terör amacına yaklaşabilirse.

Bu süreçte örnek olarak 19.yüzyılın sonunda Rus Çarı II. Alexander'ın bıçaklanarak öldürülmesi ve daha da önemlisi 1914 yılında Avusturya Velihtının öldürülerek I. Dünya savaşının başlatılması verilebilir. Görüldüğü gibi terör tek hedefle bile amacına kolaylıkla ulaşabiliyor. 20. yüzyılda ise (1950'lerden sonra) terör tam anlamıyla patlıyor. Özellikle İsrail devletinin kurulmasıyla

¹⁰ "Feda Kültürü Evrenseldir", <http://www.istanbul.indymedia.org/comment/212539?language=tr>

birlikte terör savaş sonrası dünyada bir başrol oyuncusuna dönüşüyor. 1970 lerden sonra patlayan terörün en önemli ve etkili örneği olarak 1972 Münih Olimpiyatlarında 11 İsraili atletin kaçınılarak Filistinli terör örgütü Kara Cuma tarafından öldürülmesi gösterilebilir .”¹¹

Şiddet ve feda eylemlerini değerlendirmek için Marksizmin üstatlarına kulak vermek gerekmektedir. Örneğin Mao emrindeki halk ordusuna şöyle sesleniyor; “Bu yiğit ve her düşmanı yenmeye kararlı ordu hep önden gidecek, hiçbir zaman hiçbir şeye boyun eğmeyecektir. Hangi durumda olursa olsun, hangi güçlüklerle çevrilirse çevrilsin, son kişisine kadar çarpışacaktır.”

Lenin ise devrim öncesinde devrimcilere şunları söylüyor; “Büyük bir kitle çarpışmasının yaklaştığını anımsayalım, silahlı bir ayaklanma olacak bu. Mümkün olduğu kadar bir anda olmalı...Kitleler silahlı, kanlı, korkunç bir çarpışmaya gireceklerini bilmeli. Ölümü hor görmeliler ve zafere güvenmeliler. ...” Lenin ‘Gerilla Savaşı’ konusunda ise şunları söylüyor; “Biz biliyoruz ki – toplumsal devrim biçimlerini incelerken örneğin Kautsky böyle demiştir – Yaklaşan bunalım, bizim şimdiden görmek yeteneğinde olmadığımız yeni savaşım biçimleri getirecektir.

İkinci olarak, Marksizm, savaşım biçimleri sorununun kesenkes tarihsel bir incelemesini ister. Bu sorunla, somut tarihsel durumdan uzak olarak uğraşmak, diyalektik materyalizmin esas ilkelerinin anlaşılmadığını gösterir. İktisadi evrimin farklı aşamalarında, siyasal, ulusal-kültürel, yaşam ve öteki koşullardaki farklılığa bağlı olarak, farklı savaşım biçimleri öne geçer ve savaşımın başlıca biçimleri halini alır, ve bununla bağıntılı olarak, ikincil yedek savaşım biçimleri de değişikliğe uğrar. Belirli bir hareketin , belirli bir aşamasındaki somut durumunun ayrıntılı bir incelenmesini yapmaksızın , herhangi bir özel savaşım aracının kullanılıp kullanılmayacağı sorununa evet ya da hayır biçiminde yanıt, Marksist tutumu tümünden bırakmak anlamına gelir.”(Lenin, 2001)

Feda Eylemlerini düzenleyen örgütler genelde Şehir Gerillası taktiklerini kullanmaktadır. Bu konuda Marighella’ya ve kontr-gerillaların danışmanı bir ABD’li uzmanın görüşleri dikkat çekicidir. Carlos Marighella, 1969 yılında kaleme aldığı “Şehir Gerillasının El Kitabı”nda ‘Şehir Gerillasının Eylem Biçimleri’ başlığı altında şunları yazmış; “Amaçlarına ulaşabilmek için şehir gerillası, mümkün olduğu kadar değişik eylem biçimlerine başvurmak zorundadır. Bu eylemlerden bazıları basit, bazıları daha karmaşıktır. Yeni bir gerilla basitten karmaşığa giden bir sırayı izlemelidir. Bir işi yüklenmeden önce o işi yerine getirmek üzere kullanacağı kişileri ve yöntemleri düşünmelidir. Teknik hazırlıkları olmayan kişilerle işbirliğine gidilmemelidir. Bu hususlar göz önüne alındıktan sonra bu eylem biçimlerine başvurulabilir.”(Marighella 2001) 1976 yılında yayınlanan “Şiddet

¹¹ Burak Ersoy, <http://www.metu.edu.tr/home/wwwstrat/gruplar/yazarlar/arastirmalar/burakersoy3.htm> -artık ulaşamıyor-

Yoluyla Politika” başlıklı kitapta çeşitli anti-terör uzmanlarının görüşlerine yer verilmiş. Bunlardan biri ABD vatandaşı Washington’daki Stratejik ve Uluslar arası İncelemeler Merkezi başkanı ve Tel Aviv Üniversitesinde Yakın Çağ Tarihi profesörü olan Walter Laquer . Laquer ‘Gerilla Hakkında Oniki Tez’ başlıklı yazısında şöyle diyor; “İsyan sebepleri bertaraf edilmiş değildirler – Hala insanlar sömürülüyorlar, eziliyorlar, temel hakları ellerinden alınıyor ve yabancılaşıyorlar. “Objektif ihtilalci durumlar” bol miktarda mevcuttur ve her zaman da mevcut olacaktır. Fakat bölücü hareketler istisna olmak üzere başarılı gerilla savaşı ihtimalleri gitgide kötüleşmektedir.. Gerilla savaşı her ne kadar ortadan kalkmayacaksa da ananevi düşmanlarıyla – sömürgecilik ve özgürlükçü demokrasi – olan mücadelesinde yenik düşmüştür. Gerilla hareketi tekrar nizami ordulara yol açmak ve yardımcı olmak olan asli fonksiyonuna dönmektedir. Geçmişte bu yardım askeri cinstendi – günümüzde ise politiktir. Gerilla hareketi başkalarının özengi tutucusudur.

Gerillaların gücünü kaybetmesi aniden olmuştur. Bu, evvelce güçlenmelerine sebep olan büyük bir harp, tabii afetler, devletin otorite kaybı gibi hususların tekrar zuhur etmeyeceği manasına gelmez. Şu anda gerillaların altın çağı geçmiştir. Şehir gerillasına kaçış yeni bir başlangıç değil, aksine bir devrin sonudur.”(Tophoven,1993) Bu bağlamda devrimci şiddetin Avrupa’da en çok rastlanan örneği şehir gerillasıdır ve Çakal Carlos, RAF, Kızıl Tugaylar, 17 Kasım şehir gerillası eylemleri ile kendilerinden söz ettirmişlerdir. “Şehir gerillası) terörizmi zayıf hükümetlerin tabanını oyabilir veya bir genel ayaklanmanın katalizörü görevini yapabilir. Fakat hiçbir zaman asıl iktidarı ele geçirmenin vasıtası olamaz. Normal olarak şehir (gerillaları) teröristleri “kurtarılmış bölgeler” meydana getiremezler, tanınma açısından başarıya ulaşabilirler, fakat kitlelere tesir edemezler veya politik organizasyonlar kuramazlar. Modern cemiyetlerin eskilerine nazaran terörist darbe ve baskınlara karşı çok daha hassas olmalarına rağmen, geniş kitlelere politik bir hareketin (tarikatchı veya bölücü) desteğini kazanmadığı müddetçe şehir terörizmi politik açıdan tesirsiz kalır.” (Tophoven,1993)

Feda eylemleri düzenleyen örgütlerin amacı iktidarı devirmek ve kendi düşünceleri doğrultusunda yeni bir devlet kurmaktır. İster dinci ister Marksist olsun bu tür eylemleri düzenleyenler daha iyi bir gelecek için bu eylemleri gerçekleştirmektedir. Dinciler için vaat edilen bir cennet söz konusu iken, Marksistler ölüm ile her şeyin bittiğini bilmelerine rağmen kendilerini halk için feda etmektedir. Geçmişten günümüze en sarsıcı bireysel eylem türü olan feda eylemleri iktidarı elinde bulunduranları rahatsız etmektedir. Ayrıca birçok Marksist örgüt ya da düşünür bu tür eylemlerin karşısındadır. Hem bu eylem sırasında sivillerin ölme ihtimali hem de bir eylem için bir insanın feda edilmesi Marksist düşünüş tarzına uygun bulunmamaktadır. "Chicago Üniversitesi öğretim üyesi Robert Pape ise, dünya çapında gerçekleşen yaklaşık 500 intihar eylemin veritabanından hareketle somut, elle tutulur bilgiler veriyor. En fazla intihar eylemini Marksist-Leninist eğilimi Tamil Kaplanları'nın gerçekleştirdiğini; eylemlerin yüzde 95'inin geniş halk desteği

olan örgütler tarafından düzenlendiğini; her eylemin somut siyasi ve dünyevi bir hedefi olduğunu rakamlarla, tarihlerle, grafiklerle gözler önüne seriyor. Pape, bir ulusun farklı bir dini inanışa sahip bir halkın topraklarını işgal etmesinin intihar eylemleri için en elverişli zemin olduğunu düşünüyor: (İsrail, ABD ve Fransa-Lübnan; İsrail-Filistin; Sri Lanka-Tamil; Rusya-Çeçenistan; Hindistan-Keşmir; ABD-Irak...). Yazar, intihar eylemlerine maruz kalan ülkelerde iyi-kötü demokrasi olduğunu, otoriter-totaliter rejimlerince bu eylem türünden çok şikayetçi olmadıklarını belirtiyor. "¹² Devlet, toplumu kendi ideolojisine göre belirlediği bir düzen içinde tutan, bu düzeni koruyan, toplumsal bütünlük sağlayan bir iktidar alanıdır. Machiavelli için iktidar bir, bütün, mutlak ve sınırsızdır. İktidar tam denetimi sağlamak için mutlak itaate ihtiyaç duyar. İster baskı isterse rıza ile toplumun itaatini sağlamak önemlidir.

Ancak tarihin her döneminde sınıfsal çatışmaların sonucu olarak iktidara karşı koymalar ve ayaklanmalar gerçekleşmiştir. İktidarı doğrudan hedef alan ve ölüm üzerine kurulu olan feda eylemleri de iktidara karşı yapılan bir saldırı türüdür. İktidar ve isyan arasındaki ölümcül ayrımın en kanlı noktalarından biridir. Feda eylemleri nasıl değerlendirilirse değerlendirilsin bu anlamda güçlü ve yenilmez gözükür düşmana karşı atılmış en güçlü tokattır.

Kaynakça

- Marx-Engels-Lenin(2001) Gerilla Savaşı, Akyüz Yayıncılık, İstanbul
 Kaygusuz, İsmail (2004) Hasan Sabbah ve Alamut, Su Yayınları, İstanbul
 Lenin, V.I.(1990) Marx Engels Marksizm, Sol Yayınları, Ankara
 Marighella, Carlos (2001) Şehir Gerillasının Elkitabı, Eriş Yayınları
 Neçayev, Sergey (1869) Devrimcinin Anahtar Kitabı, Türkçesi: Süreyya Evren, Karasın fotokopi betik, İstanbul, Nisan 1997 http://www.isyan.8m.com/devrimcinin_anahtar_kitabi.htm
 Prowdin, Michael(2003) Olanaksız İsteyen Adam Sergey Neçayev, Epigon Yayınları, İstanbul
 Tophoven, Rolf (Naşir)(1993) Şiddet Yoluyla Politika, Çev: E. Bengi Özbilen, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul

Extended English Abstract

Concepts of life, death and power have been closely linked together with strong ties for centuries. While some people die for the survival of the ruling power, others die for turning the ruling power upside down, which means obtaining the power for the winners. The line between life and death is very thin for the ones who have the ruling power and others who are against it. People who look

¹² Ruşen Çakır " İntihar Eylemcilerini Anlamak Zor ama Zorunlu" - Vatan Kitap Eki - 14.12.2005 <http://www.rusencakir.com/Intihar-eylemcilerini-anlamak-Zor-ama-zorunlu/479>

-Pape, Robert A. (2005) *Dying to Win : The Strategic Logic of Suicide Terrorism*, New York: Random House

like dancing on this thin line take the side of death smiling and give the ruling power a hard time. In this sense, suicide bombings are death games that are played with the ruling power. Suicide bombings are a type of attack which targets the ruling power directly and are based on death. They are one of the bloodiest points which show the fatal distinction between power and rebellion. No matter how suicide bombings are evaluated, they are the most powerful slaps thrown to the enemy that appears mighty" and invincible. Ganor defines a suicide attack as "an operational method in which the very act of the attack is dependent upon the death of the perpetrator ... This is a unique situation in which the terrorist is fully aware that if he does not kill himself, the planned attack will not be carried out." (Ganor 2007)¹³

Hasan Sabbah's organization was the first organization for suicide attack. "The Hashishin Order was set up much like your traditional bureaucratic organization. At the top of the hierarchy sat Hasan, the Old Man of the Mountain, who preached absolute devotion to a transcendental God. Below him were the grand priories (enlightened mystics), the propagandists, and finally the fidais, who were the lowest ranking Hashishins. The fidais were self-sacrificers (called "the destroying angels") who were willing to commit any atrocity their master demanded of them, including suicide. They dressed in white tunics with red sashes: colours that represented innocence and blood."¹⁴

Sergei Nechayev was an extra-ordinary man and his ideas were extra-ordinary too. According to Nechayev's the Catechism;

"A revolutionary is a doomed man. He has no private interests, no affairs, sentiments, ties, property nor even a name of his own. His entire being is devoured by one purpose, one thought, one passion - the revolution. Heart and soul, not merely by word but by deed, he has severed every link with the social order and with the entire civilized world; with the laws, good manners, conventions, and morality of that world. He is its merciless enemy and continues to inhabit it with only one purpose - to destroy it."

Both Marx and Engels, on different occasions, had to respond to the kind of strategy that emphasised not mass action but actions carried out by individuals (such as blowing up buildings or assassinating hated individuals)—what came to be known as 'terrorism' in the latter half of the 19th century. Marxists have traditionally rejected individualistic actions detached from the class struggle and its associated revolutionary activity. As Trotsky (1974) put it in 1911: 'Social Democracy rejects all methods and means that have as their goal to artificially force the development of society and to substitute chemical preparations for the insufficient revolutionary strength of the proletariat.' He then went on to compare a strike with the murder of a factory owner: in the strike, workers develop and strengthen their self-consciousness and reinforce working-class organizations, whereas the assassination of the factory owner quickly leads to his replacement and has no social implications. Writing in 1906 about guerrilla war, Lenin (1968) insisted that Marxism did not reject any form of struggle as long as it did not lose its connection with the masses; and, when Mao (1961) justified guerrilla warfare as a necessary phase in the revolutionary war, he argued that it could succeed only if it was firmly based on society.

Historically, Marxism has always been opposed to terrorist methods. The 1905 Russian Revolution, with the entry onto the scene of the masses, particularly the working class, pushed these methods into the background. But the revolution's defeat in 1907 once more saw the rise of terrorist methods. Now in Asia an insignificant number of suicide operations are carried out by Marxist groups.

¹³ Ganor, Boaz (2007) *Countering Suicide Bombing*, Herzliya: International Institute for Counter-Terrorism,

¹⁴ See more at: <http://disinfo.com/2012/07/hasan-bin-sabbah-and-the-secret-order-of-hashishins/#sthash.9ccEuiO8.dpuf>